

Sosiaali- ja terveysministeriö
Meritullinkatu 8
00170 Helsinki
kirjaamo.stm@gov.fi ja asin.posti.stm@gov.fi

Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen kirjallinen lausuma

Viite: Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain arviointi (VN/ 27681/2025/2025)

Valmistelija:

Rebecca Sjöholm
Laatupäällikkö
Itä-Uudenmaan hyvinvointialue

Valvontalain tavoitteista yleisesti:

Valvontalaki on selkeyttänyt palvelujärjestäjän vastuulla olevaa omavalvontaa sekä yksityisessä että julkisessa palvelutuotannossa. Valvontaa on alettu toteuttaa systemaattisemmin, ja hyvinvointialueet ovat kehittäneet yhteisiä toimintatapoja muun muassa yhteistarkastusten toteuttamiseksi, mikä osaltaan tukee asiakas- ja potilasturvallisuuden varmistamista.

Hyvinvointialueiden ja valvontalain voimaantulon myötä myös oman toiminnan valvonta on konkretisoitunut. Kyse ei kuitenkaan ole pelkästään valvontalain tuomista velvoitteista, vaan laajemmasta kehityssuunnasta, jossa oman toiminnan seuraaminen ja arviointi nähdään keskeisenä osana laadunhallintaa. Tähän omavalvontaan kuuluvat erilaiset keinot, josta yksi niistä on tarkastuskäynnit. Hyvinvointialueen toteuttama omavalvonta, laatutyö ja asiakas- ja potilasturvallisuusstrategian täytäntöönpano on edistänyt asiakas- ja potilasturvallisuutta, parantanut riskien arviointia ja ennakoitavuutta sekä vahvistanut palvelujen yhdenvertaista toteutumista.

Valvontalain väliaikainen muutos, joka astui voimaan 1.2.2025, on mahdollisesti heikentänyt asiakas- ja potilasturvallisuuden toteutumisesta. Muutoksen myötä yksityiset elinkeinonharjoittajat ja muut sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajat, joiden asiakas- tai potilastyöhön osallistuu vain yksi henkilö, voivat aloittaa toimintansa tai toteuttaa toiminnan olennaisen muutoksen ennen valvontalain mukaista rekisteröintipäätöstä. Tämä luo riskin tilanteissa, joissa palvelua tuotetaan esimerkiksi asiakkaan kotona ilman toista työntekijää, mikä saattaa heikentää haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden turvallisuutta. Näin ollen muutos voi käytännössä heikentää asiakas- ja potilasturvallisuutta, vaikka sen tarkoituksena onkin ollut keventää hallinnollista taakkaa.

Rekisteröintimenettely, viranomaisvalvonta ja omavalvonta:

Sosiaali- ja terveystalvaeluiden avopalvelujen osalta asiakas- ja henkilöstömäärien rekisteröiminen – tilanteessa, jossa ei ole lakisääteistä henkilöstömitoitusvaatimusta – näyttöytyy lähinnä hallinnollista kuormaa lisäävänä toimenpiteenä, jolla ei ole suoraa yhteyttä asiakas- tai potilasturvallisuuden varmistamiseen. Ympäriuurokautisen palveluasumisen yksiköissä henkilöstömäärien rekisteröinti voisi tietyissä tilanteissa olla perusteltua, mutta on huomioitava, että hyvinvointialueet velvoittavat useimmiten sopimuksissaan henkilöstömitoitusta, niissäkin palveluissa, missä ei ole lakisääteistä henkilöstömitoitusta, ja osassa palveluista mitoitus on säädetty lailla, jolloin sitä mitoitusta noudatetaan. Tämän vuoksi katsotaan, että rekisteröintivaiheessa asiakas- ja henkilöstömäärä sekä henkilöstön koulutustaso eivät ole olennaisia tietoja.

Julkinen palvelutuotanto valvoo omaa toimintaansa omavalvonnallisin keinoin. Näin ollen ei voida pitää todennäköisenä, että hyvinvointialueen omassa tuotannossa esiintyisi merkittäviä henkilöstöressurssien puutteita verrattuna yksityisten palveluntuottajien, sopimuksin velvoitettuihin mitoituksiin. Valvontaviranomainen valvoo sekä julkista että yksityistä palvelutuotantoa, mutta valvonnan painopiste on selkeästi siirtynyt palvelujärjestäjien omavalvontaan. Tässä yhteydessä on perusteltua kysyä, onko rekisteröintitietojen laaja toimittamisvelvoite tarkoituksenmukainen, kun otetaan huomioon valvontaviranomaisen valvonnan rajallisuus suhteessa palvelujärjestäjän omavalvontavastuuseen.

Arviomme mukaan rekisteröintimenettelyssä ei ole riittävässä määrin huomioitu julkisen palvelutuotannon erityispiirteitä ja palvelurakennetta. Esimerkiksi Aura-luokituksen ei kaikissa tapauksissa katsota vastaavan tuotettua palvelua. Tällaisessa tilanteessa rekisteröintivelvoite saattaa johtaa laajojen ja hyvin yksityiskohtaisten tietojen keräämiseen, mikä aiheuttaa haasteita erityisesti silloin, kun julkinen palveluntuottaja tuottaa palvelukokonaisuuksia, joita yksityinen sektori ei tuota. Esimerkkinä voidaan nostaa koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluiden rekisteröiminen valvontalain ja valvontaviranomaisen vaatimuksen mukaisesti.

Lisäksi julkinen palvelutuotanto ylittää usein vastuualueajat, jolloin vastuuhenkilöiden nimeäminen rekisteröinnin yhteydessä voi olla vaikeaa. Mikäli vastuuhenkilön nimeäminen rekisteröintitarkoituksessa muuttaa organisaation sisäisiä vastuita, se voi aiheuttaa hallinnollisia ja toiminnallisia haasteita. Usean eri vastuuhenkilön nimeäminen samaan palveluyksikköön tai palvelupisteeseen ei myöskään ole kaikilta osin tarkoituksenmukaista.

Erityisesti palvelupisteiden rekisteröintivelvoitetta pidetään ongelmallisena. Valvontalaki ei tunnista palvelupiste-käsitettä, eikä näin ollen niiden rekisteröintiä voida pitää lainsäätäjän nimenomaisena tahtotilana. Tämän vuoksi palvelupisteiden rekisteröintivelvollisuus näyttöytyy ylimääräisenä hallinnollisena velvoitteena ilman selvää lainsäädännöllistä perustetta.

Rikosrekisteriotteen tarkastusoikeus

Sosiaali- ja terveydenhuollossa toimii useita yksityisiä henkilöstövuokrausyrityksiä, ja näiden palveluiden hyödyntäminen on joissakin tilanteissa välttämätöntä toiminnan jatkuvuuden

turvaamiseksi. Se, ettei vuokratyöntekijöiden rikosrekisteriotetta ole mahdollista tarkistaa, muodostaa merkittävän asiakas- ja potilasturvallisuuteen liittyvän riskin. Näin ollen katsotaan, että laki tulisi tältä osin ulottua myös näihin yrityksiin, mikäli he välittävät työntekijöitä sellaisiin tehtäviin, missä rikosrekisterin tarkistaminen muutoin tulisi kyseeseen.

Kansallinen turvallisuus

Kansallisen turvallisuuden näkökulmasta on aiheellista arvioida, onko nykyisessä epävakaassa maailmantilanteessa tarkoituksenmukaista julkaista yksityiskohtaisia tietoja julkisen palvelutuotannon kriittisistä toiminnoista. Osa Sote-rekisteriin tallennettavista tiedoista voidaan katsoa sisältävän sellaista tietoa, jota on mahdollista käyttää väärin tai tarkoituksenvastaisesti.

17.9.2025

Max Lönnqvist
Hyvinvointialuejohtaja
Itä-Uudenmaan hyvinvointialue